

AMIC

Publicació quinzenal per a esplai del soldat català de l'Exèrcit de la República editada pels Serveis de Cultura al Front del Departament de Cultura de la Generalitat

Força i ideals

En un dels seus darrers discursos, el Senyor President de la República va fer una afirmació que per a molts degué semblar arriscada: «Societat de Nacions? Comitè de No-Intervenció? — vingué a dir el senyor Azaña—. Sí! — Però hi ha una cosa que val molt més que tot això: l'Exèrcit de la República»

Una part d'Europa, la dels països vacil·lants i la de les nacions feixistes, degué escoltar aquestes paraules amb un escepticisme pronunciat. Les primeres, però, amb un punt d'expectació; les darreres amb un somriure burleta. Ara l'expectació d'aquells ha estat substituïda per un gest d'admiració; i el somriure burleta dels països feixistes s'ha convertit en una expressió de contrarietat i de sorpresa. Les cinc lletres que formen la paraula Terol han adquirit davant del món una significació simbòlica; darrera aquesta paraula es dreça una veritat recta i pura: la realitat de la nostra força i la seguretat de la nostra victòria.

Els nostres amics d'arreu del món ja tenen una raó sòlida i vistent on solidificar la seva fe; els indecisos, que estaven amb nosaltres amb el cor, però que alimentaven la seva indecisió amb dubtes i amb temences, tenen també la raó de força que pot decantar la seva voluntat i la seva fe. I els enemics tenen ja la raó que els calia per refrenar els seus impetus. Tenim un exèrcit covatjós, disciplinat, abnegat i fort. Fort pels pits que hi bateguen i fort pel seu armament. Quant a força material, comencem a estar tants o tants amb l'enemic; i d'ençà que estem tants a tants ens somriu la victòria. Moralment, li hem estat sempre superiors. Per això a mesura que ens hem anat recobrant, ell ha anat desagregant-se, descomponent-se. El nostre enemic no podia imposar-se'ns per la força de la raó, i ha assolit les seves victòries per la força de les armes, damunt d'uns braços i d'uns pits deficientment armats, que gairebé no tenien altra força que el seu sentiment de llibertat i de justícia; entretant nosaltres guanyàvem la nostra batalla interior de disciplina i de voluntat. Ara al costat de la força dels nostres ideals tenim la força de les nostres armes, que no és inferior a la seva. Ara ens podem batre en un mateix pla. I d'ençà que ens hi batem coneixem la victòria. Brunete, Belchite, Terol... Estem tants a tants en la força. Però guanyem en ideals. Davant nostre tenim un enemic en estat de descomposició moral. Un enemic que no pogueren aglutinar ni les victòries, i ara, en la derrota, no

A un infant

que els avions feixistes assassinaren i enterraren en les runes

Els teus braços immòbils són un vol de bandera,
i la rosa esfullada del teu cos és un crit
de sang més que un silenci... No serà primavera,
mai més, en ta mirada, però al cor de la nit

feta d'ulls que s'apaguen a la llum, vers on clama
la veu nostra, la torxa del teu cos — que ja és llum
i ja és foc — durà l'alba d'un crit nu fet de flama
i de pètals sagnosos de martiri. Ni fum

ni silenci, ni boira velaran la nuesa
dels teus ulls que es glaçaren en un gest sense adéu.
De quin somni et prengueren? De quin món de dolcesa?
Tot el cel que miraves era viu dintre teu

com és viu en el rostre i en els ulls dels que es donen
a la mar... Quines rutes t'esperaven, infant?
Davant teu ja són blanques totes elles, i es fonen
amb el somni d'un somni: el teu cel, on no hi han

ales negres i on l'alba no duu orgies de roses
que s'esfullen enceses i sagnants. I on reposes...

JOSEP JANÉS i OLIVÉ

pot evitar la total descomposició. A les nostres armes ells poden oposar les seves armes. Però als nostres ideals no poden oposar-hi més que les seves concupiscències, els seus egoïsmes, la seva

descomposició. Per això és tan segura la victòria: perquè tenim arnes i pits, i amb ells defensem, no concupiscències ni egoïsmes, sinó ideals generosos de justícia i de llibertat.

Temps a venir

Temps a venir, quan la guerra d'Espanya es vegi amb l'aureola de la llunyania, les gestes que avui acompliu vosaltres, soldats de la República, amb una sòbria i magnífica senzillesa, prendran el relleu de les grans epopeies. El record de la guerra de la independència i de la llibertat restarà amb una força mítica com una fita perdurable en la història del món. Es en el sentit profund i grandios de la lluita que hi ha la seva més alta justificació.

Vosaltres, soldats de la República, en la modèstia anònima del vostre esforç, i la severa sobrietat del sacrifici, potser no copseu la grandesa transcendent de la lluita. Com que el vostre heroïsmes és senzill, és pur i és humà, no el valoreu prou en el que representa i significa. No és l'afany de domini i d'opressió el que us ha portat a combatre, és la defensa de les vostres coses i del vostre esperit. I com que acompliu l'obligació imposada com un deure, no en treieu orgull ni vanagloria. Tanmateix, des que el món és món, des que els homes han hagut de defensar-se dels que volien esclavitzar-los, tots els herois de la independència i de la llibertat han acomplert la seva missió estrènua com un deure, tots han lluitat, han sofert, han mort i han vençut amb la mateixa dignitat humana. I sempre la modèstia en el sacrifici ha constituït el més fúlgid esclat de la seva glòria.

Temps a venir, quan els joves d'avui s'hagin fet vells, o quan cap de vosaltres no existeixi, els vostres fills, els néts, aquells que en la cadena de les generacions sapiguen guardar el record sagrat dels que els precediren, sentiran dels vostres llavis o llegiran en els relats històrics les vostres gestes. Serà un legítim orgull aleshores el poder dir del pare, o de l'avi, o de l'ascendent llunyà, que fou un d'aquells soldats de l'Exèrcit de la República que amb el seu coratge salvaren Catalunya i Espanya, el món i la civilització, en tot allò que aquesta té de digna, de lliure i d'humana. Vosaltres, soldats de la República, no necessiteu l'esperó de la promesa de glòria per a estimular la vostra valentia que generosament ofreneu en compliment del deure irreductible de catalans, d'espanyols i d'homes. Però no serà de més, com a justificació de l'esforç, que en la febre del combat i en la calma del repòs, se us faci present la grandesa històrica de la lluita.

(nº2)
682

1) *Les Cròniques*. — La història pàtria, que en altres països nodreix la poesia èpica, a Catalunya informa sobretot la prosa narrativa, que és sempre l'exponent d'una cultura estabilitzada. Quan Catalunya extén els seus dominis més enllà dels territoris pròpiament catalans i realitza una política peninsular i mediterrània que eixampla la seva esfera d'acció, ja posseeix una cultura pròpia que pot imposar o presentar com a model a les terres que conquista i als països que protegeix. Les victòries militars i polítiques, per tant, susciten l'obra dels historiadors i cronistes. Les principals cròniques catalanes són les de Jaume I, Desclot, Muntaner i Descoll. Aquestes quatre cròniques honren per elles soles una llengua per llurs belleses literàries i honren un poble per llur contingut històric. Hi hagué cronistes menys importants, com Bernat Boades, Pere Tomich, etc, que ací només podem esmentar.

2) *Cròniques de Jaume I i de Desclot*. — Les dues primeres cròniques en data són la de Jaume I i la de Desclot. La primera, amb tot i dur el nom del Conqueridor i de relatar els fets com si fos el monarca en persona qui els narrés, és possiblement l'obra d'un cronista anònim al servei del rei. Aquest cronista ens conta els fets del llarg regnat de Jaume I, els greus conflictes interiors que el rei hagué de vèncer, les seves magnífiques conquestes de Mallorca, Menorca, València i Múrcia i, finalment, la seva frustrada croada a Palestina. L'obra és escrita amb gran simplicitat i ingenuïtat.

La crònica de Bernat Desclot, intitolada *Cròniques o Conquestes de Catalunya* comença narrant el regnat de Pere el Catòlic, pare de Jaume I, segueix després contant les festes d'aquest rei i acaba relatant la de Pere el Gran, el conqueridor de Sicília, fins a la seva mort. Desclot és remarcable per la seva pruija de dir sempre la veritat. Un crític modern resum així les qualitats del cronista i de la seva obra: «Explica allò que ha presenciat. I ho conta amb un esperit tan imparcial que fins els mateixos francesos, que tan malparats quedaren en la relació de Desclot, fan justícia a l'escrupulosa veracitat del cronista. L'estil de Desclot és eixut, auster».

Hom comprendrà la importància d'aquestes dues cròniques en el camp de la cultura històrica si hom recorda que la de Jaume I fou aviat traduïda al llatí, al dialecte aragonès i a l'espanyol i que en el segle XIX se'n va fer una traducció anglesa, i si tenim present que la crònica de Desclot fou traduïda al castellà al segle XVII i més tard a l'italià.

3) *La crònica de Muntaner*. — Ramon Muntaner, nat el 1265 i mort el 1336, és després de Lluïl, l'escriptor clàssic més important de Catalunya. Els esdeveniments que Muntaner relata en la seva obra comprenen sis regnats, o sigui més de mig segle i van des del regnat de Pere el Catòlic fins al d'Alfons III de Catalunya. Aquesta obra és sobretot interessantíssima perquè narra l'expedició i les fetes d'armes dels

Elogi del rei En Jaume I

(De la Crònica)

Jamés no nasqué rei a qui Déus faés tantes gràcies en sa vida com féu a aquest senyor rei En Jacme. E de les gràcies que Déus li féu, vos comptaré partida. Primerament, que mostrà gran miracle en lo seu neiximent, així com davant vos he comptat. E après, que es veé lo pus gran príncep del món e el pus savi e el pus graciós e el pus dreturer e cell qui fo més amat le totes gents, així dels seus sotmeses com d'altres estranys e privats que rei que anc fos: que, aiant con lo món dur, se dirà «lo bon rei En Jacme d'Aragón». Après, amà e temé Déus sobre totes coses: e qui ama Déus si ama justícia e veritat e misericòrdia; e de tot ço fo ell ben tastat. E après fo lo mellor d'armes que nengun altre. E totes aquestes gràcies pogui io veure e saber,

e tots aquells qui el veeren e d'ell oiren ne oïran parlar. Après, féu-li Déus gràcia dels bons fills e bones filles e bons néts e nétes que es veé en sa vida, així con davant vos he comptat. Après encara li feu Déus gràcia que, abans que hagués vint anys complits, conqués lo regne de Mallorca e tolc a sarraïns ab molt d'afany que coferí ell e ses gents, així per batalles com per desaire de viandes, com per malauties com per altres raons, segons que porets entendre en lo llibre que es féu de la presó de Mallorca. E encara, que vull que sapiats qua la dita preson se féu pus vigorosament e pus baronil que anc preson se presés d'aitalciutat com Mallorca és, qui és de les forts ciutats del món e la mills murada.

RAMON MUNTANER

almogàvers en terres d'Orient, que Muntaner va presenciar perquè fou soldat i més tard canceller d'aquell exèrcit quan els catalans s'establiren a Gallipoli. Després d'haver conviscut amb els almogàvers i d'haver assistit a trenta-dues batalles, a les seves velleses es retirà a València on escriví els seus records. Un historiador francès, Buchon, escriví: «Quant a la forma de narració, Muntaner és superior a tots els altres cronistes. No conec cap altre escriptor que sàpiga transportar com ell al lector al mig de les batalles ni que el sàpiga enardir tant amb el foc del seu entusiasme». Potser per això és el cronista més llegit i més celebrat i si bé algunes vegades poetitza els fets, contant-los amb vigor i destacant-hi el costat pintoresc, no deixa mai d'ésser veridic. La crònica de Muntaner fou traduïda al castellà al segle XVI. En francès se n'han fet diverses edicions. I hi ha traduccions a l'alemany, a l'italià i a l'anglès.

4) *La crònica de Descoll*. — Aquesta altra crònica és més coneguda sota el nom de *Crònica de Pere III*, el del Punyalet, ja que fou per ordre d'aquest rei que Bernat Descoll, un dels seus secretaris, la va escriure. Com la de Jaume I, aquesta crònica és una narració posada en boca del rei, com si fos el monarca en persona que contés els fets. El rei, que indubtablement inspirà i revisà l'obra del seu cronista, hi fa la història detallada del seu regnat i hi queda retratat amb totes les seves grans qualitats i tots els seus grans defectes. El seu regne, que va del 1335 al 1387 és un dels més gloriosos de Catalunya i assenyala un dels moments

de més puixança política i cultural del país.

de més puixança política i cultural del país.

5) *Llibres de cavalleries*. — Posteriors a les cròniques, les novel·les cavalleresques catalanes en tenen un ressò, quan no en reben la inspiració directament. Nicolau d'Olwer escriví: «Desclot reviu en el *Curial e Güelfa* i Muntaner en el *Tirant lo Blanc*». I afegeix: «La llegenda de l'emperatriu deslliurada pel comte de Barcelona que enceta la *Crònica* de Bernat Desclot fa de bon reconèixer en les primeres aventures del *Curial*». Quant al famós *Tirant lo Blanc*, novel·la que Cervantes posa en altíssim lloc, és, en gran part, com ara diem, una biografia novel·lada de Roger de Flor, el primer capítol dels Almogàvers. Aquestes dues obres, el *Curial* i el *Tirant* són dues obres mestres per llur estil i galania. La primera és d'autor anònim; la segona és deguda a un escriptor valencià, Pere Martorell, que la deixà inacabada. Hom suposa que l'acabà Joan Martí de Galba, a les darreries del segle XV.

6) *La Ciència moral*. — Si amb Ramon Llull la prosa didàctica catalana té sovint un caire més aviat místic i apològic, amb Francesc Eiximenis assoleix un caràcter més pràctic i enciclopèdic. Tot i que en el seu temps ja havien arribat a Catalunya les primeres corrents renaixentistes, Eiximenis és encara un pensador i un moralista medieval. Un dels llibres de la seva gran enciclopèdia *Lo Crestià* és una mena de tractat d'economia política intitolat: *Regiment de la cosa pública*. Eiximenis fou amic de Sant Vicenç Ferrer, una altra intel·ligència poderosa del seu temps, que va il·lustrar la llengua catalana amb els seus innombrables i eloqüents sermons, remarcables per llur força de persuasió. A aquests dos noms il·lustres cal afegir el del frare Anselm Turmeda, mallorquí, el qual havent anat a Bolònia a estudiar, fou convertit a l'islamisme per un dels seus professors. Un cop s'hagué fet musulmà Turmeda anà a Tunis i es presentà al soldà. Aleshores va adoptar un nom àrab, Abdallah-ben-Abdallah i va escriure en aquella llengua un tractat per a combatre el cristianisme. Aquest tractat que és, en part, una obra biogràfica, ha estat reeditat a Egipte, no fa pas massa temps, per a fer propaganda islàmica.

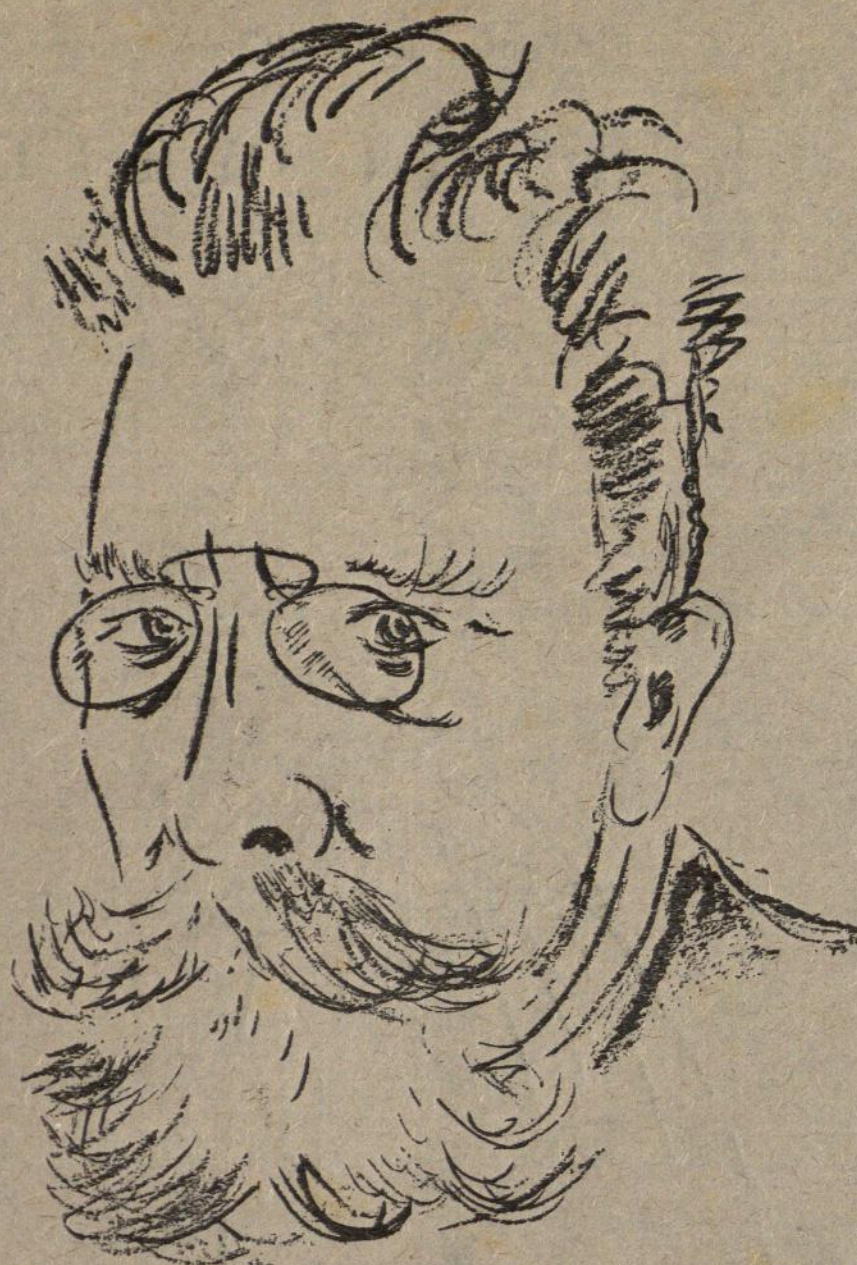
7) *L'Art*. — L'art gòtic apareix ja en tota la seva força, després d'haver-se adaptat a les condicions climatèriques i lluminoses del país, és a dir, després d'haver-se catalanitzat. L'arquitectura artística no es limita als grans edificis de caràcter religiós, sinó que s'aplica també a les construccions civils. La influència musulmana, que en l'art castellà contemporani és evident, s'esvaeix del tot de l'art català. La pintura sobre taula produeix aleshores a Catalunya, algunes de les seves obres mestres, influenciades d'antuv; pels mestres italians i més tard per l'art flamenc. Els oficis artístics, com l'orfebria, la ceràmica, l'art de la forja, l'art del vidre, són força florents; adhuc arriben a formar escola. Aquesta escola es distingeix sempre per la sobrietat d'elements decoratius, és a dir, per la seva senzillesa i la seva dignitat.

Angel Guimerà és una de les figures més nobles i glorioses del renaixement literari català. Poeta insigne, autor dramàtic eminent, Guimerà és un dels rars escriptors catalans que ultrapassen les fronteres de la llengua i s'imposen al món enter per la vigoria de llur geni i el sentit humaníssim de llurs creacions.

Nat el 6 de maig del 1849 a Santa Cruz de Tenerife, de pare català, era encara noi quan amb els seus pares vingué a Catalunya, a la vila del Vendrell, on la seva ànima s'afaiçonà nodrint-se amb les essències més pures de les tradicions del país. Als vint-i-sis anys es revelà poeta de gran volada amb la seva poesia *Indibí i Mandoni*, de tema històric. I al cap de dos anys ja el veiem Mestre en Gai saber, assolint, en una convocatòria, els tres premis ordinaris dels Jocs Florals de Barcelona. Mentre assolía així la més alta distinció que un poeta català podia somniar en aquells temps, Angel Guimerà col·laborava entusiàsticament en la revista literària *La Renaixença*, que aleshores aplegava el bo i millor de la intel·lectualitat catalana. La majoria de les seves poesies de joventut foren publicades en aquella revista, entre 1872 i 1886. Un any més tard, hom publicava una edició monumental de les seves *Poesies*, bellament il·lustrada, amb un pròleg de Josep Ixart, el qual no dubta a col·locar Guimerà entre els més alts poetes del seu temps i de tots els països.

Escriu Ixart en el referit pròleg: «Versificador impecable i d'expressió clara i natural, que s'emmotlla com la cera al seu pensament; plàstic en la imatge, ara massissa i escultural; de sentiment vivíssim i delicat, que recorre totes les notes, de la tendresa a l'odi, de la passió superba a la humilitat amorosa; dolç, cantant records de noi; feréstec en les seves poesies patriòtiques i pels temes, d'un fons dramàtic visible, és adés pensador i adés líric entusiasta...; Quin altre poeta hi ha entre nosaltres que hagi dibuixat amb nous recursos escenes de Judea i episodis històrics d'Egipte, llegendes vives de l'Edat mitjana i delicats interiors de la vida pròpia, ja aquarel·les, ja aiguaforats? Tal com nosaltres estímem l'art, és fantasiós sense fraseologia altissonant, naturalista sense cruïses prosaiques, ver, sempre ver. Filosofies i dogmes se li ofereixen només com matèria artística, igualment bella, mentre l'ànima el sentiment. És un poeta que, traduït i entès, pot assegurar a la taula rodona dels poetes contemporanis.»

Una dualitat d'inspiració. L'èpica i la lírica; presideix l'obra poètica i dramàtica de Guimerà. A la primera pertanyen les seves tragèdies en vers, d'un tirat shakespearí i victorhuguesc i d'un esperit romàntic. L'aparició de Guimerà en el teatre català assenyalà el moment de la seva plenitud i de la seva incorporació en el corrent de les grans literatures europees. Francesc Curet escriu que amb Guimerà comença, per al nostre teatre, una dramaturgia opulent, vigorosa i humana. «Davant de les seves obres, escriu Curet, els crítics més insignes hagueren de rendir-se d'admiració. Se'l va discutir molt i se'l va combatre acarnissadament; però hom reconegué d'antuvi la seva personalitat i l'estirp egrègia del seu talent. Cap de les característiques del teatre català conegudes fins aleshores no fou adoptada per Guimerà, el qual no tingué en compte, en la seva producció, cap dels elements essencials o de procediment propis de la primitiva dramàtica catalana.» Hom s'explica així que Guimerà

Angel Guimerà

ren de rendir-se d'admiració. Se'l va discutir molt i se'l va combatre acarnissadament; però hom reconegué d'antuvi la seva personalitat i l'estirp egrègia del seu talent. Cap de les característiques del teatre català conegudes fins aleshores no fou adoptada per Guimerà, el qual no tingué en compte, en la seva producció, cap dels elements essencials o de procediment propis de la primitiva dramàtica catalana.» Hom s'explica així que Guimerà

ren de rendir-se d'admiració. Se'l va discutir molt i se'l va combatre acarnissadament; però hom reconegué d'antuvi la seva personalitat i l'estirp egrègia del seu talent. Cap de les característiques del teatre català conegudes fins aleshores no fou adoptada per Guimerà, el qual no tingué en compte, en la seva producció, cap dels elements essencials o de procediment propis de la primitiva dramàtica catalana.» Hom s'explica així que Guimerà

Tu, català que ets a l'altra banda...

Si encara conserves dintre de l'ànima una petita espurna de la teva condició catalana, quina pena i quina vergonya deus sentir, tu, català que ets a l'altra banda! Perquè ja és endebades que els altres vulguin mentir-te o tu pretenguis amagar-te aquesta trista i crua veritat: que amb ells, tu fas la guerra a Catalunya.

¿Com podries ignorar la significació de la lluita, si fins per lluitar a l'altra banda has hagut d'anar-te'n de la teva terra? Perquè és contra la teva terra que combats, servidor conscient de l'anti-Catalunya. Els camps són prou definits perquè no puguis dissimular-ho. ¿Com s'ha fet, a quina causa obeeix la divisió? Tanmateix hi és la ratlla que deixa a un costat els catalans, i a l'altre els que els menyspreen i els odien. Si ets creient, i penses que encara, contra l'afany d'aquells que voldrien aterrar-la, Catalunya ferida i martiritzada, continua mantenint-se en peu, hauràs de veure-hi un secret signi providencial. Si algun temps sentires la força de la catalanitat com un imperatiu que s'imposa per damunt del propi voler i que respon a una predestinació històrica, podràs creure que Catalunya, en la guerra actual, no fa més que romandre fidel a la llei del seu destí. Si malgrat el teu menyspreu per al poble quan aquest s'oposa a l'interès egoista que et do-

mina, serves encara una engruna del respecte català a la voluntat democràtica, comprendràs potser que Catalunya lluita perquè tenia institucions representadores del sentiment dels seus fills, que la defensaren i continuaran defensant-la d'acord amb el voler de la majoria dels catalans. I si per fi, la mesquina materialista t'ha fet tancar en un escepticisme eixorc, que ja no creu en res, i tot ho imputes a l'atzar, la desvalorització de la grandesa i la noblesa de la lluita no esborrarà ni atenuarà el fet que des de l'altra banda fas la guerra a Catalunya.

Trista culpa la teva, català que has reneгат de la terra. Perquè sigui signi providencial, destí històric, voluntat del poble, o senzill atzar, la realitat és aquesta: que els soldats que tu aties o entre els quals lluites, combaten contra soldats catalans, potser parents o amics teus. Que són els aviadors estrangers a sou de la facció els que assassinen dones i infants dels germans vostres. Que la terra que ells volen trepitjar i destruir és la que fou la teva terra. I que l'ànima que ultratgen i escarneixen és aquella que has hagut d'arrancar a troços del teu cor per a poder estar amb ells, a l'altra banda. Culpa sense perdó que et condemnarà per sempre a arrossegar amb tu, arreu on vagis, la pena i la vergonya.

ra representés, amb les seves tragèdies en vers, un avenç considerable en gust i en dignitat literària, davant dels drames de Frederic Soler, on imperava un tipisme casolà i unes passions que, tot i essent belles moltes vegades, no atenyien mai les regions sublimes. L'exaltació amorosa, base de les primeres tragèdies de Guimerà, és duta al teatre pel nostre autor amb una fermesa de sentiments i amb una elevació de llenguatge que només trobem en els grans poetes. *Gala Plàcidia*, *Judit de Welp*, *El fill del Rei*, *Mar i Cel*, *Rei i Monjo*, són obres de gran inspiració, realitzades amb un alt sentit poètic i amb una gran simplicitat de mitjans, que colpeixen per llur força tràgica, per la noblesa de les passions que posen en joc i per les bel·leses del llenguatge. Dintre d'aquesta tònica, l'estre de Guimerà produí encara altres obres remarcables, com *L'ànima morta*, *Jesús de Nazareth*, *Les monges de Sant Aymant*, *El camí del sol* i *Andrònica*.

Tot i aquesta producció magnífica, suficient per a immortalitzar un poeta, Guimerà ha produït moltes obres dramàtiques d'un caire distint, que respon al sentiment general dels nostres dies: els seus drames, que si no tenen un caràcter obertament social, poden assolir-ne alguns d'ells la categoria, com *La festa del blat*, *Mari i Rosa* i *Terra Baixa*. Aquestes tres obres situen Guimerà entre els primers dramaturgs d'Europa i una d'elles, la darrera, ha estat traduïda a diverses llengües i ha estat representada milers de vegades pertot arreu. *Terra Baixa* és una de les obres més sinceres i més generoses de l'autor, el qual s'encarna amb el poble i lluny d'afalagar els seus apassionaments, flagella durament la seva ceguesa mental i la covardia dels qui han d'arrostrar els problemes més espinosos. El poeta, digne i valent, es revolta contra la injustícia social. La popularitat de Guimerà data d'aquesta obra mestra i vigorosa, d'un realisme sorprenent i d'una poesia colpidora.

La popularitat del dramaturg fou reforçada per la del patriota. La seva intervenció en el moviment de recobriment espiritual de Catalunya fou exemplar. El seu famós discurs de l'Ateneu Barcelonès reivindicant els drets de la llengua catalana assenyalà una data en l'evolució d'aquest recobriment. El 1909 es va iniciar, a Catalunya, que cada cop sentia més veneració pel seu poeta, la idea de retre-li un homenatge públic, el que es celebrà a Barcelona el 23 de maig, amb gran entusiasme, prenent-hi part tot el poble i les primeres autoritats. En commemoració d'aquell acte s'encunyà una medalla i l'Ajuntament de Barcelona el proclamà fill adoptiu i predilecte. La seva mort, ocorreguda a Barcelona el 18 de juliol del 1924, va commoure tots els catalans i el seu enterrament fou una imponentíssima manifestació de l'amor del poble al seu poeta insigne, que havia sabut interpretar els seus anhels i les seves passions, i al patriota exemplar que havia nodrit sempre la seva fe en un ideal de llibertat i de germanor.

Júlia Romain

Fa dos anys, en primavera, jo seguia a peu la riba de la Mediterrània. Voleu res més dolç que fantasiar, tot caminant a grans passos per una carretera? Marxeu dins la llum, dins el vent que acaricia, al flanc de les muntanyes, a la vora del mar! I somnieu! Quantes d'illusió, d'amors, d'aventures passen, en dues hores de camí, dins una ànima que vagabundeja! Totes les esperances confuses i joioses us entren amb l'aire tebi i lleuger; hom les beu dins la brisa, i elles fan néixer en el nostre cor un apetit de felicitat que s'engrandeix amb la fam excitada per la marxa. Les idees ràpides, encisadores, volen i canten com ocells.

Seguia aquest llarg camí que de Sant Rafael va a Itàlia, o més ben dit, aquest llarg decorat superb i canviant que sembla fet per a la representació de tots els poemes d'amor de la terra. I pensava que des de Cannes, on es sol posar, fins a Mònaco on es juga, la gent no ve a penes en aquest país si no és per fer-hi nosa o reventar el diner, per presumir sota el cel deliciós, dins aquest país de roses i tarongers, totes les baixes vanitats, les pretensions ximpls, les vils cobdícies, i ben mostrar l'esperit humà tal com és, rastrer, ignorant, arrogant i cupídic.

Tot de cop, al fons d'una de les badies encisadores que es troben a cada revol de la muntanya, vaig apercebre algunes viles, quatre o cinc solament, de cara a la mar, al peu del mont, i davant un bosc salvatge d'avets que se n'anava al lluny per darrera d'elles entre dos grans congostos sense camins i potser sense sortides.

Un d'aquests xalets em féu aturar en sec davant la porta, de tan bonic com era: una caseta blanca, amb fustatges bruns, i coberta de roses que s'enfilaven fins a la teulada.

I el jardí: un mantell de flors, de totes les colors i totes les adçades, barrejades en un desordre coquet i buscat. L'herbei n'estava farcit; cada graó de l'escalinata en portava una tofa en sos extrems, les finestres deixaven penjar sobre la façana esclatant raimis blaus i grocs; i la terrassa de balustrades de pedra, que cobria aquesta graciosa mansió, estava engarlandada d'enormes empanetes roges semblants a taques de sang.

Al darrera s'albirava una llarga avinguda de tarongers florits que arribava fins al peu de la muntanya.

Sobre la porta, en petites lletres d'or, aquest nom: «Villa d'Antany».

Jo em demanava quin poeta o bé quina fada, vivia allí, quin solitari inspirat havia descobert aquell lloc i creat aquesta casa d'ensomni, que semblava brotada dins d'un ram.

Un picapedrer esberlava rocs sobre la carretera, una mica més lluny. Li vaig demanar el nom del propietari d'aquella joia. I respongué:

—Es la senyora Júlia Romain.

Júlia Romain! En la meua infantesa, altre temps havia sentit parlar tant d'ella, de la gran actriu, la rival de Raquel!

Cap dona no hav'a estat més aplau-

dida i més amada, més amada sobretot! Quants de duels i de suïcidis per ella, i quantes d'aventures ressonants! Quina edat tindria ara, aquesta seductora? Seixanta, setanta, setanta cinc anys? Júlia Romain! Ací, en aquesta casa! La dona que havia adorat el més gran músic i el poeta més rar del nostre país! Em recordo encara de l'emoció que s'elevà per tota la França (jo tenia aleshores dotze anys) a causa de la seva fugida a Sicília amb l'un, després de la seva ruptura escandalosa amb l'altre.

Se'n va anar un vespre, després d'una primera representació, en la qual el públic l'havia aclamada durant mitja hora, i la féu sortir onze vegades seguides; se'n va anar amb el poeta, en cadira de posta, tal com es solia fer aleshores; travessaren la mar per anar a estimar-se a l'illa antiga, filla de la Grècia, sota l'immens bosc de tarongers que envolta Palerm i que hom anomena la «Conca d'Or».

Va ser contada llur ascensió a l'Etna i com s'estaven abocats sobre l'immens cràter, abraçats, la galta contra la galta, com si es volguessin llançar al fons de la timba de foc.

Ell morí, l'home dels versos torbadors, tan profunds que havien dat el vertigen a tota una generació, tan subtils, tan misteriosos, que havien obert un món nou als novells poetes.

L'altre també era mort, l'abandonat, que havia trobat per a ella frases de música tals, que romanien gravades en totes les memòries, frases de triomf i de desesper, punyents, embogidores.

Ella era allà, ella, dins d'aquella caseta velada de flors.

No vaig vacillar gens, vaig trucar. Un criadet vingué a obrir, un noi

de divuit anys d'aire barroer, de mans tosques. Vaig escriure en la meua tarja un compliment galant per a la vella actriu i un viu prec de ser rebut. Potser coneixia el meu nom i consentiria a obrir-me la porta.

El vailet s'allunyà, després retornà i em demanà que el seguís; i em féu entrar en un saló net i correcte, d'estil Lluís-Felip, amb els mobles freds i feixucs, dels quals una minyoneta de setze anys, de cintura prima, però no gaire bonica, aixecava les fundes en honor meu.

Després, vaig romandre sol.

Sobre els murs, tres retrats, el de l'actriu, en un dels seus papers, el del poeta amb la gran levita cenyida al flanc, i la camisa amb ruixes d'aquell temps, i el del músic, assegut davant d'un clavecí. Ella, rossa, encantadora, però amanerada a la faisó de l'època; somreïa sa boca graciosa i son ull blau; i la pintura era acurada, fina, elegant i eixuta.

Els semblaven llucar ja la propietat posteritat.

Tot allò sentia l'antigor, els jorns acabats i les persones desaparegudes.

Una porta s'obrí, una doneta entrà; vella, molt vella, molt petita, amb garbes de cabells blancs, celles blanques, una veritable rateta blanca ràpida i furtiva.

Em donà la mà i digué, amb una veu conservada fresca, sonora, vibrant:

—Gràcies, senyor. Com és de gentil pels homes d'avui dia de recordar-se de les dones d'altre temps! Asseieu-vos.

I jo li vaig explicar com la seva casa m'havia seduït, com havia volgut conèixer el nom de la propietària, i com havent-lo conegut, no havia pogut resistir al desig de trucar a la porta.

Ella respongué:

—Això m'ha fet tant més de plaer, senyor, quan veus ací que és la primera vegada que semblant cosa passa. Quan m'han donat la vostra tarja, amb el mot graciós que portava m'he comogut com si m'haguessin anunciat un vell amic desaparegut vint anys ha. Sóc una morta, jo, una veritable morta, de la qual ningú no es recorda, en qui ningú no pensa fins el dia que em moriré de bo de bo; i aleshores tots els diaris parlaran, durant tres dies, de Júlia Romain, amb anècdotes, amb detalls, records i elogis emfàtics. Després tot s'haurà acabat per a mi. Va emmudir, i continuà després d'un silenci.

—I això no serà pas llarg ara. D'ací alguns mesos, d'ací alguns dies, d'aquesta doneta encara viva només en restarà que un petit esquelet.

Alçà els ulls vers el seu retrat que li somreïa, que somreïa a aquesta vella, a aquesta caricatura d'ella mateixa; després esguardà els dos homes, el poeta desdenyós i el músic inspirat que semblaven dir-se: «Què vol aquesta ruïna?»

Una tristesa indefinible, punyent, irresistible m'estrenyia el còr, la tristesa de les existències acomplides, que es debaten encara dins ls records de la mateixa manera que hom es nega dins una aigua profunda.

Des del meu lloc, veia passar per la carretera els vehicles, brillants i ràpids anant de Niça a Mònaco. I, a dins, dones joves, boniques, riques, sortoses; homes somrients i satisfets. Ella seguí el meu esguard, comprengué el meu pensament i murmurà amb un somriure resignat:

—Hom no pot pas ser i haver estat.

Jo li vaig dir:

—Com deu haver esta bella la vida per a vós!

Ella deixà escapar un gran sospir:

—Bella i dolça. Es per això que l'enyoro tant.

Vaig veure que estava disposada a parlar d'ella mateixa; i dolçament, amb precaucions delicades, com quan hom toca doloroses carns, em vaig posar a interrogar-la.

Ella parlà dels seus èxits, de les seves embriagueses, de sos amics, de tota sa existència triomfant. Li vaig preguntar:

—Les més vives joies, la vera felicitat, les deveu al teatre?

Ella respongué vivament:

—Oh! no.

Vaig somriure, ella continuà, elevat vers els dos retrats un esguard trist:

—A ells.

No em vaig poder estar de demanar:

—A quin?

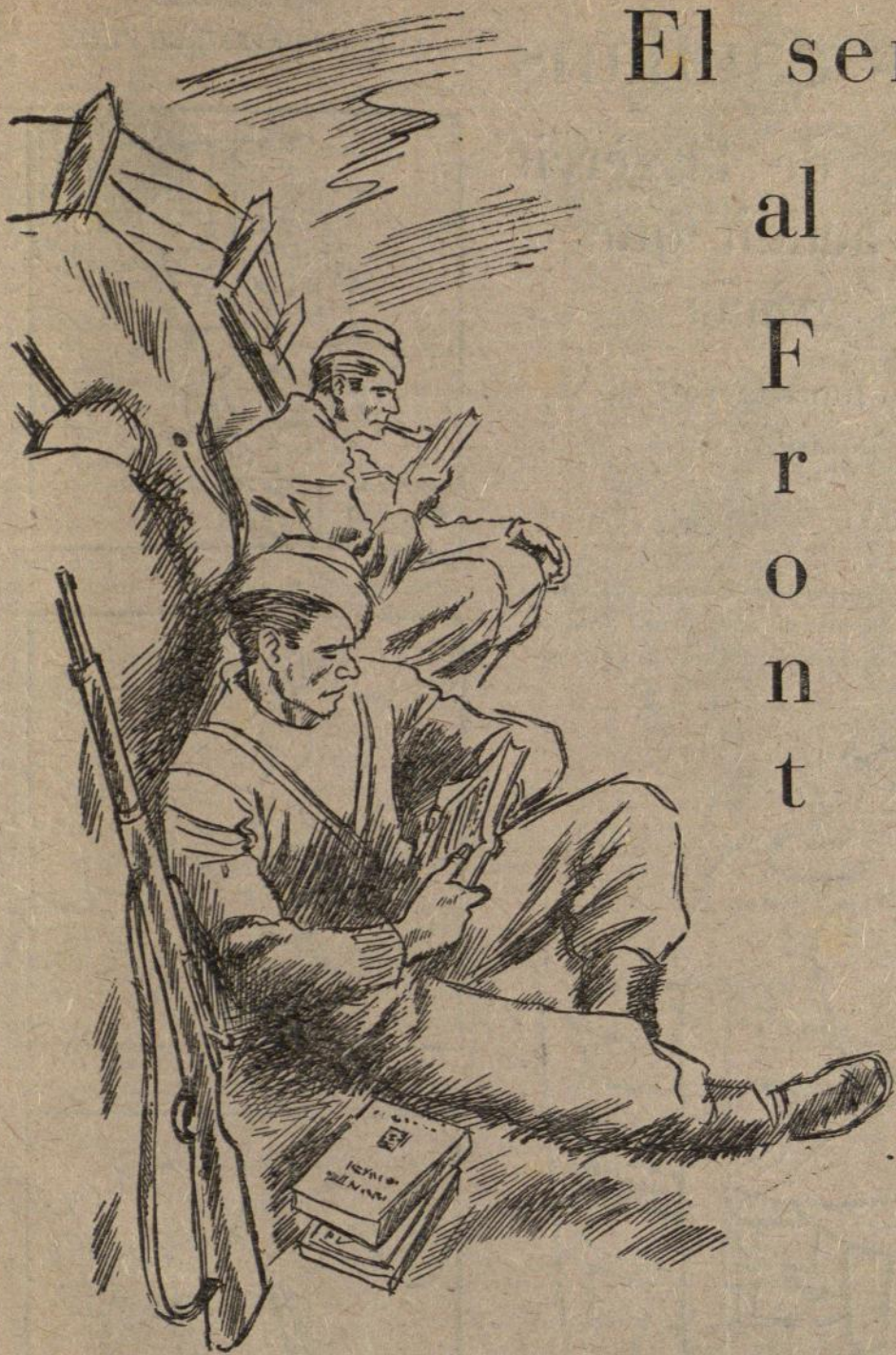
—A tots dos. Els confonc igualment un xic en la meua memòria de vella, i d'altra banda, sento remordiment per l'un, avui dia.

—Aleshores, senyora, no és pas a ells, sinó a l'amor en si que va el vostre agraïment. Ells només n'han estat els intèrprets.

—Es possible. Però quins intèrprets!

El servei de Biblioteques

al F r o n t

L'Agrupació d'Escriptors Catalans inicià, des dels darrers dies del mes d'agost del 1936, la tramesa de llibres, cedits per llurs autors i per algunes editorials, a les milïces catalanes que lluitaven al front d'Aragó. Aquesta iniciativa particular, amb tot i haver arribat al cap de poc temps de funcionar el servei, a la xifra de setze mil volums, no tenia la suficient eficàcia ni l'abast necessari per a satisfer les necessitats del front. Li mancava, sobretot, la garantia d'una organització eficient. Fou aleshores quan la Conselleria de Cultura, donant-se compte de la conveniència d'organitzar aquest servei sota el patronatge oficial, volgué establir la tramesa regular de llibres als fronts i organitzar una veritable xarxa de Biblioteques, assessorada per la Direcció tècnica de Biblioteques Populars. Amb aquesta finalitat fou creat per Decret d'aquella Conselleria el «SERVEI DE BIBLIOTEQUES AL FRONT», de l'organització del qual quedà encarregada la «Comissió de les Lletres Catalanes», del Departament esmentat.

Aquest Servei funciona avui, d'una manera gairebé perfecta, a cura de la «Institució de les Lletres Catalanes», en la forma següent: Hi ha un dipòsit de llibres i la Central del Servei, instal·lats als locals de la Institució. Les adquisicions de llibres es fan a càrrec del Departament de Cultura. Els llibres són registrats i catalogats per Bibliotecàries de la Generalitat, les quals els preparen per al servei de préstec, posant un sobre en la coberta interior amb dues fitxes, una per al llibre i l'altra per al Catàleg de les Sub-centrals, instal·lades, en contacte amb els fronts, una a Sarinyena i una altra a Alcanyí. S'han fet ja dues edicions del Catàleg dels llibres de fons al Servei, que serveix per a què els responsables de les Biblioteques puguin seleccionar i sol·licitar els títols que creguin més convenients. Amb els llibres s'envien mobles per a guardar-los, de diferents tipus, segons el lloc on està destinada la biblioteca.

En l'actualitat hi ha instal·lades i en funcionament regular unes dues-centes Biblioteques, tant a les divisions i bateries del front com a les casernes, hospitals, llocs de repòs, aeròdroms, etc. de la reraguarda. Els llibres en circulació són actualment uns 45.000 i la xifra d'adquisicions del registre d'entrada ratlla ja en 60.000. Dintre d'un mes aproximadament estarà acabada la construcció d'un esplèndid bibliobús, segons els models més moderns en circulació a Anglaterra i els Estats Units, capaç per a 5.000 llibres. Aquest camió farà el recorregut de tot el front i facilitarà d'una manera extraordinària el canvi i el préstec de llibres, al qual donarà una gran mobilitat.

A les oficines del Servei de Biblioteques al Front (Rambla de Catalunya, núm. 41, pral.) es reben contínuament demandes de llibres de tots els sectors del front i de la reraguarda que són ateses amb una gran rapidesa, dintre les possibilitats, cada dia en augment, de la seva organització.

A les Subcentrals de Sarinyena i Alcanyí funcionen sales de lectura que es veuen molt concorregudes pels soldats lliures de servei, ferits, etc. Aquestes subcentrals disposen també d'un dipòsit considerable de llibres, per a poder atendre les demandes dels llocs pròxims als punts on estan instal·lades.

Aquest Servei, la utilitat del qual no cal demostrar i que palesa la preocupació del Govern de la Generalitat per a elevar el nivell cultural del combatent alhora que se li ofereix una distracció indispensable per a compensar les hores de tensió pròpies de la guerra, ha estat esplèndidament rebut pels beneficiats. Contínuament es reben cartes donant les gràcies pels llibres enviats, cartes en les quals es manifesta la joia dels soldats en veure que la reraguarda pensa contínuament en ells i procura alleujar-los el sacrifici que fan per a la pàtria i per al benestar de tots.

—Esteu segura que no heu estat, no hauríeu estat tan ben amada, més ben amada per un home simple, que us hagués ofert tota sa vida, tot el seu cor, tots sos pensaments, totes ses hores, tot el seu ésser; mentre que aquests us oferien dos rivals temibles, la Música i la Poesia?

Ella exclamà amb força, amb aquella veu conservada jove, que feia vibrar quelcom dins l'ànima:

—No, senyor, no. Un altre potser m'hauria estimat més, però no hauria estimat com aquells. Ah! és que ells m'han cantat la música de l'amor, ells, com ningú en el món no la podria cantar! Com m'han transportat! És que un home, un home qualsevol, trobaria allò que ells sabien trobar, ells, en els sons i les paraules? És que n'hi ha prou d'estimar, si hom no sap posar en l'amor tota la poesia i tota la música del cel i de la terra? I ells s'obrien de la manera que hom fa tornar boja una dona amb cants i amb paraules! Si, potser hi havia en la nostra passió més d'il·lusió que de realitat; però aquelles il·lusions se us emportaven als núvols, mentre que les realitats us deixen sempre per damunt la terra. Si d'altres m'han estimat més, per ells sols he comprès, he sentit, he adorat l'amor!

I tot de cop, es posà a p'orar. Plorava, sense fer remor, llàgrimes desesperades.

Jo feia com qui no se n'adona i mirava al lluny. Ella continuà, després d'alguns minuts:

—Veieu, senyor, quasi en tots els éssers el cor envelleix amb el cos. En mi, això no passa. El meu pobre cos té seixanta-nou anys, i el meu pobre cor en té vint... I veus ací perquè visc tota

sola, entre les flors i entre somnis...

Hi hagué entre nosaltres un llarg silenci. Ella s'havia calmat i tornà a parlar tot somrient:

—Com us burlàrieu de mi, si vós sabíeu... si vós sabíeu com passo les meves vetllades... quan fa bon temps! Em faig vergonya i pietat a la vegada.

Per més que la vaig pregar, no em volgué dir de cap manera què feia; aleshores em vaig aixecar per partir.

Ella va exclamar:

—Ja?

I, com que li vaig fer saber que havia de dinar a Monte-Carlo, em va demanar amb timidesa:

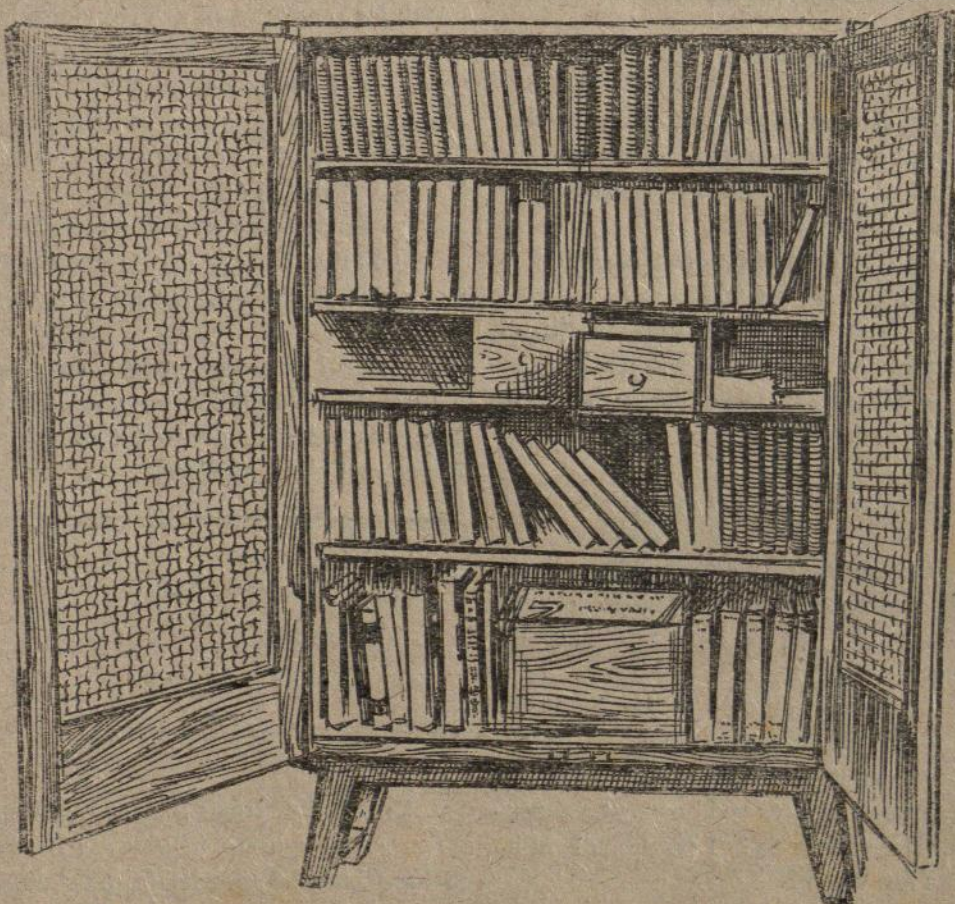
—No voleu dinar amb mi? Això em faria molt de plaer.

Vaig acceptar tot seguit. Ella va trucar, encantada; després quan hagué donat algunes ordres a la petita servent, m'ensenyà la casa.

Una mena de galeria vidrada, plena d'arbustos, s'obria al costat del menjador i deixava veure de cap a cap la llarga avinguda de tarongers, extenent-se fins a la muntanya. Una cadira baixa, amagada sota els plàtans, indicava que la vella actriu anava sovint a asseure's allà.

Després vam anar al jardí a mirar les flors. El vespre venia dolçament, un d'aquests vespres encalmats i tebis que fan exhalar tots els perfums de la terra. Ja quasi no feia gens de claror quan ens vam asseure a taula. El dinar fou bo i llarg; i vam esdevenir amics íntims, quan ella hagué ben comprès quina simpatia profunda es desvetllava per ella en el meu cor. Havia begut dos dits de vi, com es deia

(Segueix a la pàgina 8)

L'SPEAKER DE LA RADIO

EL METGE

EL JUGADOR DE RUGBY

L'INSPECTOR DE POLICIA

EL VENTRILOC

EL FLAUTISTA

UN HOME COMPETENT

Un comerciant va anunciar que necessitava un dependent honrat per estar-se al despatx de tretze a catorze hores diàries.

No tardà a presentar-se un subjecte a sol·licitar la plaça.

—Voleu dir que podreu resistir-ho això d'estar tancat tantes hores?

—Sí, senyor: m'he passat set anys reclòs a la presó.

MES CLAR QUE L'AIGUA

Un pagès caminava molt preocupat per una sendera entre vinyes de cara a la mar, quan va topar un company que li va dir:

—Quines cabòries portes, Peret?

—No ho entenc, Jaume, no ho entenc. L'apotecari del poble m'acaba de dir que el món és rodó com una taronja. Ho entens tu? T'ho creus? M'ho pots fer veure?

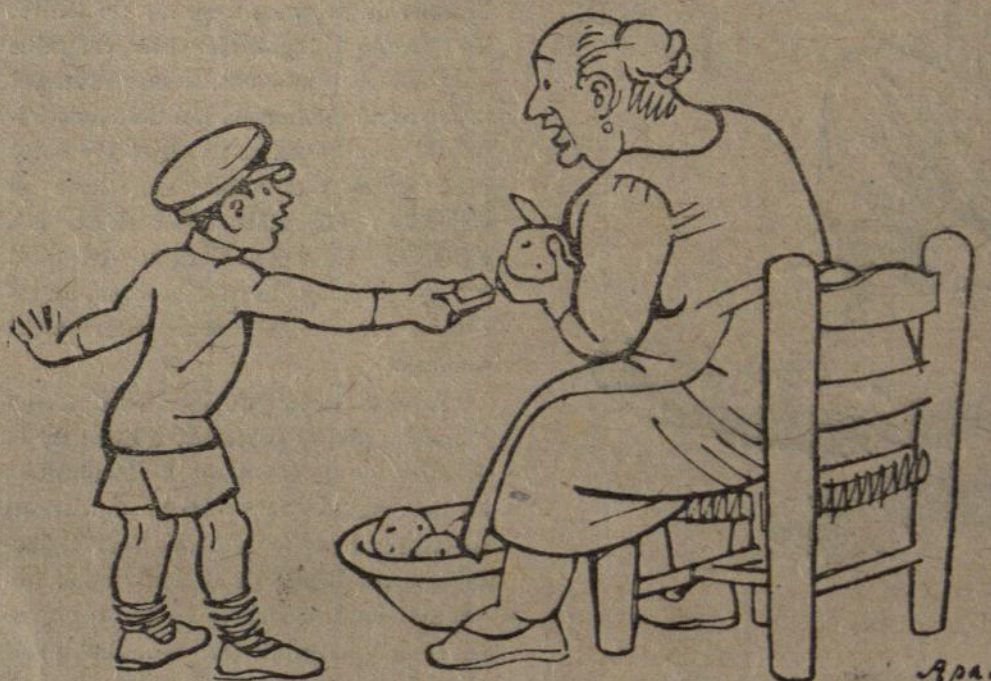
Els humoristes catalans

expliquen als soldats de l'Exèrcit de la República l'acudit que els ha fet més gràcia

L'Apa, en Joan Oliver i en Junceda són els que avui tenen la paraula

FELIU ELIES (APA)

El gran caricaturista ha estat el primer a enviar-nos la resposta. Sense preàmbuls i sense rodeigs ens ha tramès aquest acudit de l'humorista francès Georges Delaw, il·lustrat de bell nou per a ell a requeriment nostre, i que veritablement és una peça d'antologia:

—¿Ja has dit a l'estanquer que et donés uns «mistos» millors que els de l'altra vegada, que no s'encenen?

—Aquesta vegada són bons, tots s'encenen; els he provat d'un a un.

JOAN OLIVER

El conegut escriptor, que ha popularitzat el seudònim de Pere Quart, amb el qual assolí el Premi Folguera 1936, ens escriu:

¿Un acudit?

Una vegada hi havia un matrimoni. El marit dinava i ella, asseguda davant d'ell, se'l mirava amb impaciència. No pogué aguantar-se més i exclamà: —Afanya't qu tinc gana! Només tenien una dentadura.

JOAN G. JUNCEDA

Es molt difícil arribar a saber quin és el millor acudit que un hom hagi sentit o llegit en la seva vida—ens escriu el popular dibuixant.— Més aviat podria presentar una mena d'antologia que arribés a un centenar, com es fa amb les poesies. Ara us diré, doncs, un dels que més m'han agradat per la seva finura i esperit. Es d'un dibuixant francès que jo admiro per damunt de tots els altres, que es diu Jordi Delaw. Va aparèixer a la darrera pàgina d'un setmanari de quan la Gran Guerra titulats «La Baïonette»:

Dos «peluts» s'ocupen de les feines de la cuina, estant pelant patates.

Un d'ells diu:

—Sembla que acaben d'inventar una màquina de pelar patates.

I l'altre, pel que es veu enamorat del seu ofici, replica:

—Sí, però anem.... com les coses fetes a mà!

No col que advertim que darrera d'aquestes respostes en vindran d'altres. Ja en tenim moltes més, però fidels a les normes de racionament que imperen, no volem menjar-nos-ho tot en un dia. Tres avui i tres en el número vinent, i tres en l'altre, etcètera.

—Sí, home!

I senyalant-li la mar:

—Veus aquella línia tan recta?

—Sí, noi! ara hi caic!

EXERCICIS DE PUNTERIA

Un capità feixista pren el fusell d'un soldat que no fa blanc, i li diu:

—Fixa't bé com ho faig.

Tira, i no fa blanc.

—Així ho fas tu. No encertes ni en el terme.

Torna a tirar, i tampoc fa blanc.

—Així ho fan els altres tan ases com tu.

I per fi encerta.

—De la manera que ara he tirat, ho fan els que en saben com jo.

A L'ESCOLA

El mestre. — De dos a dos quants n'hi van?

Silenci dels deixebles.

El mestre posa un exemple:

—Suposem que porteu dues pessetes a la butxaca i que les perdeu: què us queda a la butxaca?

El noi més aplicat de la classe:

—Un forat.

BATEIG

Una vegada, Adam i Eva estaven molt enfeïnats a posar noms als animals. Tot de cop, pel mig d'un prat passà una bèstia magnífica, trotant sobre les seves quatre potes, la crinera i la cua al vent. I Eva va dir a Adam.

—Mira, allò sembla un cavall.

LA PENA DE MORT

Quan a Espanya es va suprimir la pena de mort, un matí, en un departament de primera d'un tren del litoral català dos senyors opulents se'n lamentaven en termes per l'estil:

—Com voleu estimat Pujades, que hi pugui haver ordre, seguretat, si no s'escarmenten els malfactors amb la pena capital?

Un subjecte un bon xic estrany que viatjava en el mateix departament i feia estona que se'ls estava escoltant, tot de cop els va interrompre:

—Com es veu, senyors, que no han passat mai els horrors d'estar condemnats a mort. D'altra manera parlarien.

Els dos viatgers se'l van mirar, astorats.

—Home, perdoneu, que potser us hi heu trobat mai vós?

—I tant, i tant si m'hi he trobat.

—Us demanem novament que ens perdoneu. Potser hem parlat una mica massa a la lleugera.

—Ja ho crec que han parlat a la lleugera. No saben pas què és estar dies i més dies enterrat en un calabós fosc, humit i pudent, amb la certesa que t'han de matar. I vé un matí d'aquells tan grisos i freds, gris de plom i fred de glaç com tots els de presidi, i comença a ressonar el timbal per tots els corredors de la presó...

—Caram! caram... —i vostè s'hi va trobar?

—Sí, senyors. Aquell matí el timbal callà a la porta de la meua cella. I va entrar una gent negra. I els soldats esperaven a fora, els que se'm van emportar al pati.

Les cames em tremolaven quan vaig veure el cadafal. Vaig fer el cor fort. Vaig voler morir com un home. Ja pujo les escales. La corda ja em volta el coll. I llavors, puf! em desperto!

Els dos senyors que ja tenien la pell de gallina i els ulls els fugien del cap, van quedar com si els haguessin tirat una galleda d'aigua.

De seguida van reaccionar.

—Senyor! No s'hi val a prendre'ns el pèl! Vostè és un humorista de mala mena!

—Quina barra! Pocasolta!

I tant es van anar enfilant que ja s'havien aixecat per pegar-lo.

—No s'esverin, no s'esverin —va fer amb tota la calma l'estrany subjecte.— No fa pas gaires dies que anant per la línia de Vic, vaig fer la mateixa broma a un company de viatge. Aquell s'ho va va prendre més a la valenta que vostès. M'arribà a la cara. Però jo que m'aixeco, l'engrupo pel coll, obro la portella del vagó, i al punt que anava a llençar-lo a la via, també em desperto!

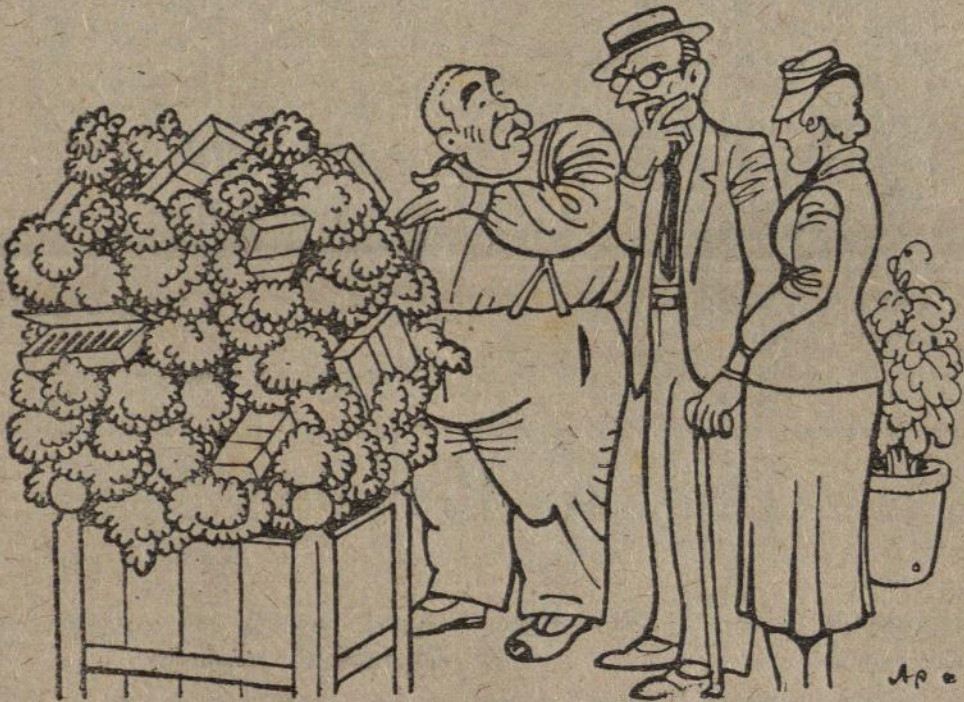

—Ja ho veus! Com que no tinc mirall m'afaito davant del meu retrat.

—¿Com definiries l'hivern?

—Molt fàcilment: Una temporada que comença amb panellets i acaba amb «penellons».

LA PENURIA DEL TABAC

—Sí, ves... ens hem d'espavilar. Vaig plantar un caliquenyo i ja veieu quina planta ha sortit.

Concurs literari de AMIC

AMIC obre un Concurs al qual podran concórrer exclusivament els soldats que lluiten als Fronts de la llibertat.

S'adjudicaran tres premis i sis accésits.

1. Un premi de 500 pessetes a la millor narració d'un fet bèl·lic de l'Exèrcit republicà, preferentment viscut pel narrador.

Dos accésits de 300 i 200 pessetes a les narracions que segueixin en mèrits a la premiada.

2. Un premi de 500 pessetes a la millor poesia de tema de guerra.

Dos accésits de 300 i de 200 pessetes a les poesies que segueixin en mèrits a la premiada.

3. Un premi de 500 pessetes a la millor anècdota de guerra, preferentment contada per un dels seus protagonistes.

Dos accésits de 300 i de 200 pessetes a les anècdotes que segueixin en mèrits la premiada.

Els originals han d'ésser escrits en una lletra llegidora i tramesos abans del dia 15 de febrer del 1938, als "Serveis de Cultura al Front", Diagonal, 411, primer, amb la indicació: "Per al Concurs del periòdic AMIC".

El Jurat dictaminarà dintre els quinze dies següents al tancament del termini d'admissió.

CATEGORIES

Un sergent molt tivat, del temps de la Dictadura, instructor de recrutes, una vegada mentre feien l'exercici els va dir:

—Si vosaltres us penseu ser iguals que jo, sou una colla d'ases.

UNA HISTORIA DE LLOROS

El metge Xercavins té un lloro molt intel·ligent, i el metge Xalabardé, una cotorra que no ho és menys.

El metge Xercavins, té el lloro col·locat en un peu de llauna, molt aprop del telèfon.

Un dia el lloro del metge Xercavins, va fins al telèfon, marca un número i diu: «Alò! ¿Vol fer el favor de dir a la cotorra del metge Xalabardé, que es posi a l'aparell?»

UNA HISTORIA DE FOLLS

Un metge alienista ha instal·lat un magnífic Sanatori per a bojós.

Ha volgut que els elements que hi viuen, no trobin res en manca en les seves hores de raó.

Hi ha fet jardins, avingudes, camp de tennis, velòdrom, camp de futbol, skating ring, piscina, etc.

Als malalts, però, no els era deixat veure les millores de l'establiment: i, el dia abans de la inauguració oficial, el Director digué al conserge:

—Avui, ensenyeu als insans totes les novetats de l'establiment; vull saber quin efecte els hi fan, abans que els invitats de demà les coneguin.

Se'n va el conserge i al cap d'un parell d'hores torna a veure el Director.

—Què? —pregunta aquest— Els hi ha agradat?

—No pot fer-se'n càrrec! Estan entusiasmats! Ho han recorregut tot amb grans demostracions d'entusiasme. Però, sap el que més els ha cridat l'atenció? La piscina! Quin entusiasme! L'un s'hi llançava de cap, l'altre feia el salt del peix, l'altre el salt de l'àngel... tots s'hi han llançat! Quan demà l'inaugurem, amb aigua i tot, serà un deliri!

UNA HISTORIA QUE SEMBLA DE FOLLS

El director del Manicomi, sorprèn un dels seus asilats que amb una canya i un fil, està com si pesqués davant del lavabo, i, per seguir-li la corrent, li pregunta:

—Què? Com va? Piquen? Piquen?

I el boig se'l mira i li diu: —Què pregunta? Que si piquen? Que és ximple? Que no veu que és un rentamans?

—Et voldria d'una raça que fossin més alts, perquè sóc molt curt de vista.

ELS POETES DE LA GUERRA

Setembre

Damunt la terra moria
un dematí de setembre.
Paisatge senzill de plana,
meitat cel i meitat terra;
tot just a l'erm s'endevena
la ratlla de les trinxeres.
Amb un escamot sortiren,
arma al braç, de descoberta.
L'aire recull el silenci,
més de pau que no de guerra.
Una bala l'encalçava,
quan l'agresió no es preveia;
caigué, la mirada enlaire,
damunt d'un grumoll de terra.

La inquietud el món vela
com amb un vel de tenebres.
Eli bé prou que va sentir-la,
la por que als homes sacseja;
prò el perill de cada dia
és lliçó d'indiferència.
El risc, un joc, i la vida
una posta aventurera.
I fou l'atzar qui el féu caure
damunt la plana deserta.
Amb la mà apretava l'arma;
la sang, una taca espessa;
roja flor de l'heroisme,
com més anònim, més bella.

Tot esforç vol sacrifici,
i coratge tota empresa;
mes no hi ha mort infecunda,
ni collita sense sembra.
De no poder dar la vida,
més ens valdria no néixer!
Sense planys tu l'has donada
un dematí de setembre.
Soldat que amb el front enlaire,
has caigut damunt la terra.
Ombra la trista despulla,
raig de sol la baioneta.

Els seus companys el portaren,
secs els ulls i sense queixa.
Amics pensatius el vetllen
en una cambra modesta.
Rústega tàpia d'argila
tanca l'estada darrera.
Pel cel volen els corbs rasos
i són molt lluny les estrelles.
No resta un nom que et recordi,
ni vanitat satisfeta;
prò el teu pit, escut amb vida,
de tots ens ha estat defensa.
Soldat de glòria ignorada,
dolor i claror de bandera.

Joan MARLET

AMIC

Publicació quinzenal per a esplai del soldat català de l'Exèrcit de la República editada pels Serveis de Cultura al Front del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya

Adreça: Avinguda del 14 d'Abril, 411, 1r.
Tel. 72006 - BARCELONA

Núm. 2 Segona quizenal de gener del 1938

TEROL

Salut, ciutat de Terol
mal perduda i ben guanyada!

Ensems bròfega i suau,
geliua i assolellada,
torreges com un castell
damunt els horts i la plana
El Túria llisca a tos peus
com serpent ensinestrada
i perfuma el teu aflat
la «Pineda del Rei Jaume».
Si t'empolvora la neu
encara sembles més alta
i ullcluca tota t'ajups
quan bufa la tramuntana.

Salut, ciutat de Terol
mal perduda i ben guanyada!

Tu que antany els sarràins
combateres amb coratge
i vengeres reis i estols
que volien fer-te esclava,
de sobte perds el braç,
la llibertat i la fama.
Et tenien sota peu
una gent deshonorada:

estrangers i renegats
que envilien ta nissaga.
Pubilleta d'Aragó
que lluny que et trobes d'Espanya!

Salut, ciutat de Terol
mal perduda i ben guanyada!

Ve't ací que el teu Nadal
ha estat naixença més alta.
Espanyols i catalans
reconquisten la teva ànima.
Damunt neu i contra vent,
a les fosques i a les clares
han bregat perquè Terol
no desdigni de la raça.
I han caigut els traïdors,
per justícia i per venjança,
en llurs mans sang de germà,
i en llur front segell d'infàmia.

Besa, ciutat de Terol,
la bandera que t'empara!

PERE QUART

26 desembre del 1937.

Júlia Romain

(Ve de la pàgina 5)

altre temps, i esdevenia més confiada,
més expansiva.

—Anem a mirar la lluna, em va dir. Jo, l'adoro, aquesta bona lluna. Ha estat el testimoni de les meves joies més vives. Em sembla que tots els meus records són allà dins, i no haig de fer res més que contemplar-la perquè em revinguin de seguida. I també... a vegades, al vespre... m'ofereix un bonic espectacle... bonic... bonic... si vós sabieu!... Però no, us burlaríeu massa de mi... no puc pas... no goso... no... ni... de veres, no...

La vaig suplicar:

—A veure... què? Digueu-m'ho; us prometo de no burlar-me'n... us ho juro... a veure...

Vacil·lava. Vaig prendre les seves mans, ses pobres manetes tan magres, tan fredes, i les vaig besar l'una després de l'altra, moltes vegades, com ells feien altre temps. Ella en fou emocionada. Vacil·lava.

—Em prometeu de no riure?

—Sí, ho juro.

—Bé, veniu.

Es va aixecar. I quan el criadet, rústec dins la seva lliurea verda, apartà la cadira darrera d'ella, li va dir

alguns mots a l'orella, molt baix, molt de pressa. Ell respongué:

—Sí, senyora, tot seguit.

Ella prengué el meu braç i m'emmenà sota la galeria.

L'avinguda de tarongers era veritablement admirable de veure. La lluna, alta ja, la lluna plena, llançava al mig una minsa sendera d'argent, una llarga línia de claredat que queia damunt la sorra groga, entre les testes rodones i opaques dels arbres ombrius.

Com que estaven en flor, aquests arbres, llur perfum violent i dolç omplia la nit. I dins llur verdor negra hom veia voleiar milers de lluernes, aquestes mosques de foc que semblen granets d'estrelles.

Vaig exclamar:

—Oh, quin decorat per una escena d'amor!

—Oi que sí? Oi que sí? Ara veureu.

I em féu seure al seu costat.

Murmurà:

—Veus ací el que fa enyorar la vida. Però vosaltres no hi penseu gaire en aquestes coses, els homes d'avui dia. Sou uns borsistes, uns comerciants, i uns pràctics. Vosaltres no sabeu ni parlar-nos. Quan dic «parlar-nos», vull

Estranya nit de suburbi...

Estranya nit de suburbi
tota pàl·lida de fanals,
amb fum adormit als arbres
i roges estrelles al cel.

I la mar dalt els terrats
ballant blanques sardanes
i les claraboies florint
negres nenúfars de pena

Xiulet, breu, del darrer tren
que no s'atura. Silenci
com de després del dolor
Bes de fulla i vorera.

Al balcó d'una casa alta
—amb testos i gàvia de grill—
un infant trist i profund
menja pa sec amb lluna nova.

Agustí BARTRA

dir les jovenetes. Els amors han esdevingut unions que sovint tenen per començament una nota de modista, inconfessada. Si us sembla que la nota val més que la dona, desapareixeu; però si estimeu la dona per damunt de la nota, pagueu. Galdosos costums... i galdoses tendreses!...

Em va prendre la mà:

—Mireu...

Vaig quedar estupefacte i embadalit... Allà baix al fons de l'avinguda, dins la sendera de lluna, una parella jovençana venia, agafats per la cintura. Anaven venint, enllaçats, encisadors, a petites passes, travessant els claps de llum que els il·luminaven tot de cop i tornant dins l'ombra de seguida. Ell anava vestit de satí blanc, com en el segle passat, i portava un capell cobert d'una ploma d'estruç. Ella portava mirinyac i l'alt pentinat empolvat de les belles dames del temps del Regent.

A cent passes de nosaltres, es van aturar, i dempeus en mig de l'avinguda es besaren tot fent maanyagueries.

I vaig reconèixer de sobte els dos petits servents. Aleshores, una d'aquestes ganades de riure terribles que us devoren les entranyes em recargolà en el meu seient. No reia pas de totes maneres. Resistia, malalt, convuls, com aquell a qui tallen una cama resisteix a la necessitat de cridar que li obre la gorja i la mandíbula.

Però els infants se'n tornaren vers el fons de l'avinguda; i van retornar, deliciosos. S'allunyaven, se'n anaven, desapareixien, com desapareix un somni. No es van veure més. L'avinguda buida semblava trista.

Jo també me'n vaig anar per no veure'ls més; car comprenia que aquell espectacle havia de durar molt de temps, que desvetllava tot el passat, tot aquest passat d'amor i de decorat, el passat fictici, enganyador i seductor, falsament i veritablement encisador, que feia batre encara el cor de la vella comedianta i de la vella amorosa!

GUY DE MAUPASSANT

9.1
05 (46.711 Bar) Ami